

lunt : « Hi beatitudinem celestem saepe non con-
« temnunt quidem prorsus, sed negligunt et pos-
« sessionibus pot habent, pluris habentes lucrum
« terrene possessionis, quam aeternae felicitatis. »
Glossa dicit : « Villa idem est quod terrena sub-
« stantia; ex tergo videre villam, qui sola exteriora
« cogitat. » Deus olim in caecamine montis legem
Moysi daturus, praecipit, *Exod.*, xix, 12, dicens :
« Cavete, ne ascendatis montem, ne tangatis fines
« illius, etc. Cajus mysterium S. Gregorius exponens
ait : « Quid est, quod cum lex accipitur, populus a
« monte prohibetur, nisi quia, qui infirmis adhuc
« mentibus terrena desiderant, considerare subli-
« mia non presumant? »

Necesso habeo exire et videre illam.

14. — Hugo Cardinalis hanc necessitatem vio-
lentiae ambitionis attribuit : « Ambitione cogente, »
inquit, « quae non potest coram Domino permanere,
« nec in caelo habitare; *necesso habeo exire* ab
« aeternorum contemplatione et mei considera-
« tione; omnis enim superbus extra se est, quia
« supra se est; » pergitque idem Doctor ostendere
huic passioni proprium esse, quod omnem in am-
bitioso affectum et applicationem absorbeat : « Hoc
« est enim superbum, scilicet toto studio laborare
« ad hoc, quod possit dominari. »

15. — Advertendum est autem, quod, quando
villa emplor se hoc modo excusavit, jam hora
coena aderat, adeoque aer consequenter mox ob-
tenebrandus erat, quo igitur modo se villam videre
velle, dicere poterat? *Necesso habeo exire et videre
illam.* Respondeo, haec est matorum hominum
mundanorum caecitas, quod priusquam informen-
tur, aut priusquam aliquam periculis, aerumnarum,
laborum, quos dignitates semper annexos
habent, notitiam acceperint, illos caeco quodam
modo temere aggrediantur. S. Hieronymus, post-
quam vitam S. Pauli primi Eremitae scribendo ab-
solvisset, in fine illius subiungit : « Cui si Dominus
« optionem daret multo magis eligeret, » de semet-
ipso in tertia persona loquitur, « tunicam Pauli
« cum meritis ejus, quam Regum purpuras cum
« regnis suis; » seu potius, ut contemplativus qui-
dam ait, « cum penis suis. » Didacus Stella hic ait :
« Observa hujus stultitiam non solum in eo, quod
« rem inutili tam care emil, sed etiam in eo,
« quod priusquam vidisset : emit enim et postea
« exivit videre illam; quomodo autem emerit, si
« prius vidisset? Honores, divitias, voluptates et
« quaecumque mundus dare nobis potest, prius
« eminus, quam videamus, nam si prius vidisse-
« mus, nullo modo a nobis emerentur. » Illa au-
tem omnia cum laboribus, sudoribus, periculis, et
quod magis deplorandum, cum dispendio animae,
cum coeli et Dei nostri ipsius gravissima et irre-
parabili coemuntur jactura.

16. — Avarus bonorum suorum instituebat enu-
merationem et ratiocinium, ut proturbaretur ad
infernum : *Anima mea habes multa bona reposita in
« annos plurimos, comedere, bibere, epulare; ac proinde ei
« replicatum fuit : Haec nocte reptent a te animam
« tuam.* Ubi S. Ambrosius ait : « Nocte anima avari
« repositur, quo a tenebris incipit et in tenebris
« perseverat, avaro semper nox est. »

Rogo te, habe me excusatum.

17. — Glossa ait : « Humilitas sonat in voce,
« dum venire contemnit, superbia in actione. »

18. — Didacus Stella sapienter ponderat, quod
ab hac coena tam hic, qui villam emerit, quam qui
hoves sibi comparat et qui uxorem duxerat, se
subdixerit, non per aliquid, quod in seipso peccami-
nosum aut reprehensibile erat, quia haec omnia
licite fieri poterant, erantque cum gratia et amicitia
Dei plane compatibilia; in quo igitur excusationis
ipsorum malitia consistebat, qua ab hac coena fuere
exclusi, vel per quam se gloria indignos reddide-
runt? « Unde perspicue inferitur, non solum ea,
« quae mala esse cognoscimus, verum etiam illa,
« quibus huic mundo indulgemus, licet bona vi-
« deantur, si parce eis non utimur, non perpetuo a
« gloria caelesti exterminari. » Unde si verum fateri
volumus, dicit idem auctor, nos Christiani in majori
sumus periculo offendendi ad ultimum hanc scopu-
lam, quia gravis et enormis adulteriorum, homici-
diorum et latrociniorum crimina naturaliter exhor-
rescimus et ideo facilius cognoscimus et declinamus :
« Verum haec alia mala, quae operata et palliata
« incoidunt et sub praetextu boni, multo periculo-
« siora et faciliora sunt, ut in ea incidamus. Certum
« est, facilius quemvis a re aliena se continere
« posse, quam suis parce et moderate uti. »

19. — Albertus Magnus S. Gregorii auctorita-
tem affert, dicens : « Bene dicit : *Rogo te*; in voce
« humilitatem pretendit, sed superbia exhibet
« in opere, dum venire contemnit. » Considerat
insuper, quod multi inveniantur de quibus Glossa
adverit, quod, « dum invitantur ad cenam, servos
« Dei quidem rogant, ut orent pro ipsis, quia pec-
« catores sunt, sed in emendatione operis et devo-
« tione ad cenam Dei non veniunt. » Cajetanus
Rogo, de intercessione spirituum Angelicorum,
quam invocant, exponit : « Quanquam isti habeant
« affectum inordinatum, commendant tamen se
« Angelis et Deo, tanquam putantes acceptandam
« esse excusationem suam; unde et moriuntur, ac-
« ceptis omnibus sacramentis Ecclesiae, tanquam
« jactantes se divine misericordiae. »

Additiones.

a. — *Et coeperunt simul omnes excusare.* Stupen-
dum sane quod ad mundana convivia, quae propter
excessum in vino et epulis, mortem saepe accele-

rant, convelemus et ad colestem hanc mensam, in
qua vita nobis datur, cum nausea accedamus.

S. Cyrillus Alexandrinus in memoria nobis
revocat illius celestis Protomedici saluberrimum
monitum, dicens : *Attendite ne corda vestra gra-
« ventur in crapula, et ebrietas, et superveniat in vos
« repentina dies illa.* Et quidem ut nos idem sanctus
Doctor a crapula efficaciter divertat, sequentem
subjungit gravissimum discursum : « Audistis edic-
« tum Regis aeterni et lamentabile finem ebrieta-
« tis, vel crapulae didicistis. Si quis vobis peritus et
« sapiens medicus, his ipsis verbis praeciperet :
« Attendite vobis ne quis, v. g. de illius vel illius
« herbae succo avidus sumat; quod si fecerit subito
« ei veniet interitus; non dubito quod unusquisque
« propriae salutis intuitu praemonens medici pra-
« cepta servaret; nam verus animarum et corpo-
« rum medicus simulque dominus jubet ebrietatis
« herbam, et crapulae vitandam, et nescio si quis
« nostrum non his consumitur, ne dixerim saucia-
« tur. Sola est que simul cum corpore et animam
« debilem reddat. In ceteris enim potest fieri, ut
« secundum Apostolum, cum infirmatur corpus,
« tunc magis potens sit spiritus et ubi is qui defor-
« ris est, homo corrumpatur, ille qui intus est
« renovetur; in ebrietatis vero aegritudine spiritus
« pariter cum carne viliatur. » Tanta et contra
fidelibus inimicus infernalis indidit panis Eucharis-
tiae nauseam ut Pastor supremus compulsus fuerit,
censura Ecclesiasticae baculo gregem Christianum
ad pasceum hoc salutare ad minus semel in anno
frequendum, adigere sub poena mortis. Neque
mirum cupiam videatur, quod infernus contra hoc
Sacramentum suos conglomeret furias et rabiem,
praesertim ut ipsum Christianis odiosum reddat,
quia hoc ipsum contra omnes diabolicas vires praes-
tantissima est armatura. Unde S. Cyrillus ait :
« Cum Satanae varie ad decipiendum sint artes, ad
« saniorum mentem eos revocari non sinit; verum
« postquam eos malis inquinavit, ipsam quoque
« gratiam cogit exhorrescere. » Qui idem sanctus,
eamdem doctrinam repetens, nauseam hanc diabo-
licum rete et laqueum esse docet, dum ait : « Si
« vite aeternae amore flagramus, si largiorem
« immortalitatis in nobis habere cupimus, non quod
« quidem negligentiores facit, benedictionem reci-
« pere recusemus, caveamusque, ne laqueum nobis
« et tendiculum diaboli insigniter fraudulentus
« struat. » Cui et Thomas a Kempis, de sacra
Communionis tractans, accinit in haec verba : « Inimicus
« sciens fructum et remedium maximum in sacra
« Communionis positum, omni modo et occasione
« nititur, fideles et devotos, quantum praevalet,
« retrahere et impedire. »

b. — Valde mirandum est hoc quod cum mundi
bona vilissima sint, neque ulla ratione appetitum
satiare, ad illa tamen mox advelemus; et cum Dei

bona sint adeo magna gratisque oblata, mille ali-
quando proferamus excusationes ad illa non acce-
ptanda. Refert S. Matthaeus, viii, quod postquam
Salvator noster horridam illam maris tranquillasse
tempestatem, Gerasenorumque regionem ingressus
fuisset, duos obvius haberet demoniacos. Cumque
corpora eorum insidentes spiritus se ad hospitalia
sua deserenda constringendos esse praeviderent,
*demonones rogabant eum dicentes : Si ejicis nos hinc,
« mitte nos in gregem porcorum.* Et ait illis : *Ite. At illi
« crevantes obierunt in porcos; et ecce impetu abiit totus
« grex per praecipit in mare et mortui sunt in aquis.*
Cumque submersio hujusmodi porcorum fama in
civitate innotuisset, subiungit Evangelista : *Et ecce
« tota civitas exiit coram Jesu.* Sed quo fine? Num
forte ut adirent eum, vel ut pro fugatis ab ipso-
rum finibus demonias debitas ei gratias referrent,
aut vero ut pro animarum suarum salute aliquam
ab eo gratiam deposcerent, ob manifesta quae in eo
manifeste relictobant divinitatis vestigia? Minime,
sed audite quid ab eo poposcerint : *Et viso eo, roga-
« bant, ut transiret a finibus eorum.* Ergone desidera-
bant, ut Dei Filius procul ab illis decederet, cum
tamen Psalmista, *Psal.* lxxxi, 27, 28, dicat : *Ecce qui
« elongant se a te peribunt. Mihi autem adhaerere Deo
« bonum est?* Aut vero ex quodam humilitatis instinctu
id a Christo petierunt, quomodo S. Petrus alibi
dixerat : *Eci a me, Domine, quoniam peccator sum?*
Luc., v, 8. Nequaquam haec eorum mens fuit, sed
quia magnam in hisce porcis submersis jacturam
passi fuerant, Salvatorem a se nitebantur repellere,
quia pluris porcos, quam ipsum Dei Filium et pro-
prium salutem aestimabant. Eheu, quot Geraseni
reperiuntur qui oculos suos nunquam sursum ele-
vant, eo quod omnem spei suae eventum, omniaque
quae desiderant bona, a terra et a presenti vita spe-
rant et expectant?

c. — *Primus dixit ei : Villam enim, etc.* Per villam,
terrenam substantiam intelligunt sancti Patres, D.
Gregorius, *Hom. xii in Evang.*, Beda, Haymon, D.
Bonaventura; ex quorum affectu homines maxime
inhabiles ad caelestia redduntur. In S. Mattaeo, xix,
de divite quodam et in bonis fortunatissimo
juvene legitimus, quod prima quidem facie, adoles-
cens bonus et virtuosus, divinae legis observa-
tissimus fuerit. Et quidem quod dives fuerit, ex illis
verbis clare deducitur : *Erat habens multas posses-
« siones; quod vero timoratus et conscientiosus fuerit,
« ex proprio oris ejus testimonio constat, quia cum a
« Salvatore petisset, quid faciendo vitam aeternam possi-
« deret? eique responsum fuisset : Serva mandata,*
ipse confestim subiecit : *Omnia haec custodivi a juven-
« tute mea; verumtamen contra id quod homo ultimus
« suscipit, est quod opponam, quia cum veteribus
« interrogaret : Quid adhuc mihi desit? et Christus
« subiungeret : Si vis perfectus esse, vade, vende quae
« habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo,*

et veni, sequere me; dicit sacer textus: *Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis.* S. Basilius contra hunc adolescentem solide fundatum format processum, ipsiusque his verbis aggreditur: « Si teneris adhuc in annis, ut affirmas, fraternitatis charitatem, ac tantum præceptum custodisti, ut a ea proximo, quæ tibi ipsi reddideris, unde quæso hæc divitiarum copia? Cura nam egenorum, pecunie consumptiva est; amans proximum sicut te ipsum nihil plus illo possidebis; at tu possessiones multas habere appares. Undenam hæc, nisi quod propria commoda multorum commodis habes omnino potiora? Quo enim plus opibus crescis, eo magis a charitate deficiis, nam diu istam pecuniam aliis communicare cogitasses, si proxime mos quæ ac te ipsum amasses. » Pergit idem S. Doctor ulterius evidenter ostendere, quod in corde hujus juvenis exigua erga pauperes charitas et compassio fuerit, siquidem postquam a Salvatore consilium divitiarum suas in pauperes distribuendi sibi suggeri audisset, *abiit tristis*, et dolens, eo quod plus hæc divitiarum quam subsidium in proximi necessitates conferendum diligeret; id quod S. Anselmus pariter in eodem juvene redarguit dicens: « Non est credendum bonam conscientiam eum habuisse, sed mentium, quando se dilectionem proximi confessus est habuisse; non enim vero diligebat proximum, qui doluit de hoc quod sua dare proximis præcipiebatur. » Quando ex una parte positum videbat salutare illud Christi consilium: *Si vis perfectus esse, vende quæ habes et da pauperibus*, ex altera vero parte suas considerabat possessiones et facultates, fortissime se hisce adstringens, illud totaliter deseruit, existimando verum esse, sicut est verissimum, quod nimirum parum se invicem compatiuntur prosperitas sive divitiarum, et virtus seu perfectio Christiana.

Nazianzenus majori cum facilitate adversitatum tempestates sine naufragio sustineri posse putat, quam tranquillitatem prosperitatum, eo quod in hac evidentiis et certius incurrat naufragandi periculum: « Perfecto facilius esse videtur adversam fortunam ferre, quam secundam conservare. » S. Augustinus ait: « Magnæ virtutis est cum felicitate luctari, magnæ felicitatis a felicitate non vinci. »

d. — Quid est quod hic primus invitatus a Dei vocatione ac cœlesti mensa, se excusat ob villam emplam, quasi esse in villa et cum Deo simul esse non possit, cum tamen Sponsa suum dilectum ad villam invitet, nam ait illa, *Cant.*, vi: *Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum; commoremur in villis?* Respondetur ex sententia S. Augustini, *Serm.* xxxii *de verb. Domini*, quod hic homo vadit ad villam ex superbia, ut multos subditos sibi comparet, sponsa vero divertit in agrum ex multa charitate erga Deum, ut homines agrestes ad Deum adducat, fidenque convertat. Ita varii interpretantur hunc

locum. Ex quo patet quam graviter arguendus sit iste homo, qui propter villam a Deo se separat, quem sibi per villam poterat comparare. Ad certa magna stultitia, per illas res a Deo discedere quarum ope magis licet ad Deum appropinquare. Unde D. Augustinus ait, *Serm.* xi *de verb. Dom.*: « Aurum vel argentum malis malum est, bonis bonum; non quia eos bonos aurum vel argentum facit, sed quia bonos invenit, in usum bonumque convertitur. »

e. — Villa hæc denotat ex S. Augustino, ambitionem et dominandi desiderium. Hic autem homo emerat villam, antequam vidisset; sic multi emunt villam, id est, honorem prælationis et dominationem potestatis, quasi obtenebrato oculo, non vident ingentia onera et pericula quibus se exponunt. S. Augustinus in sede et throno Episcopali collocatus, suos ut sibi compatiatur potius quam invideant, fideliter admonet dicens: « Sunt qui de nobis ea sentiant, quæ ipsi diligunt et in hujus mundi quasi proprietatibus, quibus ingemiscemus, invident nobis, ibi nos felices putant, ubi periclitamur. » Deus generalem quemdam populi sui adeo sibi dilecti locum tenentem, qui eundem viam et nomine suo gubernaret, creare volens, Moysen sibi specialiter elegit; ex quo factum dubium quoddam mihi subnasatur, nimirum, ex quo ille Dei vires imperii habenas et sceptrum moderaturus, populumque gubernaturus erat, cur non potius illum ex curia Pharaonis regia eligebat, quam e Madianitica solitudine, in qua quadraginta annis pascentis pecoribus operam dederat? Præterea ex quo idemmet Deus, post Synagogam suam intendebat fundare Ecclesiam, cur duodecim elegit viros piscatores et non potius litteratura ac nobilitate conspicuos, vel ad alios imperio moderando assuefactos elegit? Maxime cum Apostoli qui eligendi erant, futuri essent « Ecclesiarum Principes et sæculi justi iudices. » Porro dubium istud ab Oleastro motum et solutum fuit, qui pro hujus dubii observat, quod inter cunctas professiones, nulla sil, quæ pluribus exposita sit incommodis atque periculis, ac pastoris ars esse noscitur. « Pastor enim non dormit, sed fere continuo vigilat, « vix se vestit, maleque vestitur. » Piscatorum quoque considerat labores; dicit enim: « Sic et « piscatores nudi in vigiliis et laboribus semper « sunt; ut ego tam reges quam Pontifices scirent « se non ad quietem, non ad divitiarum et delicias « assumptos, sed ad labores, sudores, ac vigilias « hos inter cæteros deligere curavit. »

Innocentius III, *de contemptu mundi* tractans, de iniquo Principum et Prælatorum statu ita scribit: « Sed esto quod sublimetur in altum; statim curæ « succrescunt, sollicitudines cumulantur, vigilie « producentur, ex quibus natura corrumpitur, « spiritus infirmatur, amittitur appetitus, debilita-

« tur virtus, attenuatur corpus et sic in seipso « deficiens, non dimidiat dies suos, sed miserabili « lem vitam miserabili fine concludit. »

VERSUS 19.

Et alter dixit: Joga boum emi quinque et eo probare illa; rogo te, habe me excusatum.

Et alter dixit: Joga boum emi quinque.

1. — Lucas Brugensis considerat, quod aliquæ facultates in frugibus consistant stabilibus et immobilibus, aliæ vero in rebus aliis mobilibus, quibus apud Orientales armenta et greges annumerari solebant: « Quo circa et hic notantur avari, quales « erant Judæici synagogæ proceres. »

2. — « Excusatio istius, » inquit Hugo Cardinalis, « refertur ad concupiscentiam oculorum, « unde curiositas procedit; » considerat enim hic Doctor, multos esse vanitati omnino deditos, qui omnia concupiscunt, quæ illorum oculis obijciuntur et placeant, qui a Deo ad æterna alterius vite bona invitati, ut plurimum sese excusant, utpote qui potius « solliciti sunt de his, quæ per quinque « sensus administrantur, id est, de exterioribus, « quæ curiositatem faciunt, quam de cœna æterna. » Tales in cœna temporalium quasi suos nutriendos, et Dominicam cœnam fastidiant, terram cœlo « præferentes. »

3. — S. Augustinus per hæc quinque joga boum, quinque sensus intelligit: « Quinque joga boum, « sensus carnis hujus quinque numerantur: in « oculis visus est, in auribus auditus, in naribus « odoratus, in faucibus gustus, in omnibus membris tactus; » porro oculi, aures et nares unicuique homini duæ sunt, qui proinde sensus tripartiti, seu joga constituent: « Et in faucibus, id « est, sensu gustandi, geminatio quedam invenitur, quia nihil gustando sapit, nisi lingua et « palato tangatur voluptas carnis, quæ ad tactum « pertinet, occulte geminatur, quia est et forinsecus et intrinsecus. » Redditque idem Anagogicus Doctor rationem, cur quinque sensus joga boum appellentur: « Quia per sensus istos carnis, « terrena requiruntur; boves enim terram versant, « homines autem remoti a fide, terrenis dediti, « nolunt credere aliquid, nisi ad quod sensu corporis perveniunt quinque partito: non, inquit, « ego credo, nisi quod video. » S. Bonaventura, *Serm.* in hæc *Dom.*, dicit: « Intelligitur superflua « quinque sensuum operatio circa terrena. » Lyranus ait: « Intelliguntur cupidi, terrenis nimis intenti; finem suum ibi constituentes. » Dionysius Carthusianus eandem illis exhibet explicationem, dum ita scribit: « Per hunc secundum, intelligitur « multitudo avarorum, qui ita circa terrenas divitias congregandas et conservandas intenti sunt,

« quod spiritualium ac cœlestium obliviscuntur bonorum. »

Eo probare illa.

4. — Albertus Magnus inquit: « Bene dicit, *Eo*, « quia continuo vivit proficiendo in penis per delectationem. *Ps.* lxxx, 13: *Ibunt in adventitionibus suis.* *Prov.*, i, 16: *Pedes eorum ad motum currunt.* » Ecce tibi hic adumbratam mundanorum stultitiam, qui potius propriis appetitibus serviendo, laborare et demonis mancipia effici, quam Christi cœna, id est, divinæ gratiæ et recte ac innocentiæ gaudii, *secura mens quasi jove convivium*, frui volunt. Quamnam dic sodes, talis terram arando delectationem habere poterat? aut nunquid ex lautissima illa cœna habentis fuisset majorem? imo tametsi etiam ad jugum Christi portandum fuerit vocatus, ex hoc tamen se gravatum dicere non potuit; siquidem de hoc nobis ex fide et veritate evangelica, imo ipsiusmet Salvatoris testimonio constat, dicens, *Math.*, xi, 30: *Jugum meum suave est et onus meum leve.* Qua de re optime S. Gregorius ait: « Quid in hac vite laboriosius, quam terrenis « rebus æstare? aut quid quietius, quam hujus « sæculi nihil appetere? » Didaeus Stella super hæc verba ita discurrit: « Christus dicit: *Tollite jugum meum super vos; jugum enim meum suave « est;* hic autem, ne se subijciat jugo suavi, « meris suis quinque gravissima joga subit, quorum quodlibet gravius est centum Christi jugis. « Diaboli quinque sunt joga, quia nullus est sensus, « quem sibi diabolus subijcere non desideret; dicit « etiam, quod emit ea; ego profecto gratis et sine « illo pretio humeris meis non susciperem quinque « que talia joga, nedum emerem. Certe sic est, « quod eminus cum dispendio animarum nostrarum « rum divitiarum, honores et delectationes hujus « mundi, que nobis nihil aliud, nisi onus, dolores, « ingentesque cruciatu afferant. »

5. — Sunt nonnulli adeo ambitiosi homines, ut quidquid valent, quidquid possunt, id totum impendant et superimpendant ad acquirendum honores et officia, conspicua quidem, sed valde laboriosa, ad comparandas sibi delicias et voluptates, sed tales, que rose quedam sunt, innumeris quaquaversum spinis pungentissimis circumseptæ. Quis non credidisset, avarum hunc hominem, suas eo præcipue fine expendisse pecunias, ut se potius ab aratro et jugo subeundo eximeret et tamen idem non unum duntaxat, sed quinque jugis se submitit ut statim ad arandum et laborandum se reciperet? Thomas Morus, magnus ille regni Anglicani cancellarius, similitum multorum hominum mature consideravit fatuitatem et mentis inopiam, tot labores et curas pro adeundo inferno subeuntium, qui tamen, si medietatem imo multo minus earum, quas pro mundo sustinent per Deo et anima sua sustinerent,

ad gradus gloriæ valde eminentes ascensuri essent.

6. — Idem Stella super verba *eo probare*, ita discurrit : « O homines modicæ fidei ; non sufficit, « ut de sapientia divina moneamini, quam nihil « subterfugere potest? non satis est, hoc ab homi- « nibus expertis dictum esse? omnes quotquot « mundo inserviunt, asserrunt, mundi jugum esse « intolerabile; e contrario autem omnes, qui Deum « colunt; jugum Domini suavissimum testantur. » Id quod lamentabantur mundani illi apud Sapientem, v. 7, dicentes : *Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles.*

Adiunctiones.

a. — *Et alter dicit : Joga boum emi quinque et eo probare illa.* In primo illo villam emente notatur hominum ambitio et superbia, in hoc vero secundo sugillatur eorum avaritia, qui ob boves, animalia, ac terram excolendam Christi regnum despiciunt. Certum autem est, tales non ituros ad cœnam Domini. Nam sicuti jugum animalia ligat ac constringit, ita avaritia ligat et illaqueat animas. Super hoc textu Apostoli, *1 ad Tim.*, vi, 9 : *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in loquum diaboli, Hugo Cardinalis scribens admiratur dum ait : « Quam paucos invenimus qui ab hoc laqueo liberari exultant? Quam multos, qui dolent, quod « parum sibi videntur irretiti? Et quantum ipsi « possunt se involvere et intricare laborant? » S. Anselmus autem mysterium nobis declarat, ob quod divitiæ laquei demonis fuerint appellatæ : « Incidunt in laqueum diaboli, id est, in hoc ut « consentiant suggestioni diaboli, amando divitias, « quarum amorem ille suggerit, et illaqueantur ab « eo per consensum iniquæ persuasionis, et per « actionem privitatis. » Quodnam desiderari poterat evidentius argumentum, ad colligendum quod dæmon laqueos suos tendat suamque sedem in avaris habeat, quam sit quod in Juda factum esse conspicimus? *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Diabolus enim in corde Judæ jam possessionem cœperat, idque sola mediante avaritia, in qua adeo erat tenaciter et profunde immersus, ut Christus eum dæmonem appellare non dubitaret, quia hoc viam mediante, quasi, ut ita dicam, in diabolum transformatus erat; dum enim Apostolis ait : *Unus ex vobis diabolus est, de Juda locutus fuit.**

b. — Ad delictiosissimam cœnam et laute opiparum mensam humanissimam invitatus, quinque sensuum suorum, qui per quinque empla juga boum congrue intelliguntur, voluptatibus deditus peccator, propter modicas transitorias vanitates, æternam mensam despicit aut negligit. O belluinam hominis peccatoris insaniam et fatuitatem! Siccine rationalis creatura in bestiarum et ferarum naturam mutatur? Nil mirum; bestia enim truculenta

est peccatum, peccatorque passim ferarum nomine a Scriptura indigitatur : « Quis enim dubi- « tel, » ait mellifluus Bernardus, « hominem qui « sibi juga emit jumentorum comparatum jumentis « esse? Nisi quod eo sane ipsis jumentis convinci- « tur esse stolidior et bestialior bestis comprobatur, « quod juga necessitatis earum, propria ipse subeat « voluntate. » Culpa scilicet sua brutis insipientior effectus. In oculis enim Dei nulla dari potest abominabilior vilitas quam sit hæc quæ a peccato et divinorum præceptorum transgressione procedit : *Qui contemnunt me, erunt ignobiles. 1 Reg.*, ii, 30. Habent vitia hanc naturam quod vitiosis ignominiam et maculam inurant. Unde Basilus Magnus supra Isaiam ita scribit : « Præ omnibus seipsum « injuria afflicti fornicator, corruptelam sibi infe- « rens. Mœchus se contaminat per cœnæ et in- « fame opus. Fur se afficit contumelia, per vilem, « fedam et illiberalem actionem. Mendax sibi « injurius est, ob negalam veritatem. Qui perjurat « indignis modis se proterit, se abalienans a Deo. « Itaque omne peccatum contumeliosa superbia « est et insolentes contumelie germina sunt « ejus, qui omnium primus contumeliose super- « bivit, conviciatusque est. » Vilitas natalium a parentibus communiter adsciscitur, si scilicet filii et parentibus ignobilibus et infamibus nascantur. Vultisne scire, o peccatores, quam sitis vitiosos? S. Bonaventura, super illa verba, *Jom.*, viii, 44 : *Vos ex patre diaboli estis*, ita scribit : « Ex his « patet ignominiosa hominum peccatorum gene- « ralis, quoad modum vivendi, quia sunt ex patre « diabolo, et ita filii ejus, scilicet imitando, non « nascendo. *Qui facit peccatum ex diabolo est.* « Frustra ergo gloriantur de humana nobilitate, « qui sunt nati hac generatione ignominiosa. »

c. — Boves verberibus ad jugum trahuntur a pabulo; homo autem sponte sua a cœlesti cœna fugit, ut ad jugum errat; nam « cum sine jugo « esse non possint homines, » inquit S. Bernardus, « quale hoc ipsum est, eligere, potius quinque « quam unum? Quis enim potest servire quinque « dominis, nedum quinque tyrannis, quinque præ- « donibus? » Bos ad unum tantum jugum porrigit collum; at homo plus quam ipsis brutis animalibus stolidior factus, ad quinque juga sustinenda ferri- « nat; dum enim ad peccatum spontaneus ruit, servitutum amat et pro suavi Dei jugo, multos sibi eligit tyrannos.

d. — Huc veniant viri pii qui de carnis maceratione gloriantur. Quis justus quinque boum jugis carnem suam domavit? Unum lego jugum a Christo Domino suis sequacibus ostensum, cum ait : *Jugum meum suave est.* Ast iste, ut a Christo fugiat, quinque boum subit juga voluntarius. Et quidem nisi spiritualibus inhiemsi, in maceratione carnis etiam strictissimi religiosi a peccatoribus superantur.

S. Paulus, *1 Cor.*, vii, inquit : *Circumcisio nihil est et præputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei.* Miror Paulum sic circumcisiioni injuriam, ut dicat illam nihil esse. Nonne circumcisio asperum est opus macerationis? Nonne per illam caro Deo mactabatur? Cur illam nihil æstimat Paulus? Dum Paulus in circumcisio nihil videbat esse famem spiritualium, nullum desiderium ad invisibilia tendens, merito despicit carnis circumcisiionem, etsi asperam, quando in asperitate carnali etiam ab infidelibus superabantur. Sic quoque negligentia Christianorum in acquirendis bonis æternis, salutis assecrandæ, per mundanorum in bonis terrenis conquirendis et amissis recuperandis laborem et industriam, condemnatur.

e. — Hora cœnæ vocabantur illi et egregiam confingunt excusationem : *Joga boum emi quinque et eo probare illa.* Cœnæ hora dicit se ire probare empta juga boum; quod apertius mendacium? Hora cœnæ rure veniunt homines domum, cum jam non liceat, per noctem, hominibus rusticari; cum solvuntur juga ad cœnam, vadis tu ad probanda juga? Sed sane mundano homini nil magis familiare quam mentiri. Mendacium enim semper et ubique et apud omnes locum habet, maxime in augendis lucris; Dei vero providentia fit, ut lucra per mendacia comparata disperdantur. Micheas, vi, 10, ait : *Adhuc ignis in dono impij, thesauri iniquitatis et mensura minor, ire plena.* Ubi Propheta alludit ad illos qui, in rebus comparandis atque vendendis, mensuras, staterasque adhibent ponderis insufficientis; et hujusmodi mendacia, quæ in factis consistunt, loquacibus deteriora sunt mendaciis lingua expressis. Contra quod hominum genus Deus invehitur, dicens : *Namquid justificabo stateram impiam et sacelli pondera dolosa? In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate et habitantes in ea loquebantur mendacium et lingua eorum fraudulenta in ore eorum.* Sed que tales culpas noxasque consequantur supplicia porro auscultetis velim : *Et ego ergo cepi, verba sunt Dei, percutere te perditione, super peccatis tuis. Tu comedes, et non saturaberis; tu seminabis, et non metes; tu calcabis olivam, et non ungeris oleo; et mustum, et non bibes vinum.* Idem Nahum Propheta minabatur, dicens : *Væ civitas sanguinum universa mendacii dilaceratione plena.* Ast quod putalis suppliciorum successu? *Non recedet a te rapina, vox impetus rotæ, et equi frementis et micantis gladii, et fulgurantis hostæ, et multitudinis interfectæ, et gravis ruinæ.*

Versus 20.

Et alius dicit : Uxorem duxi; et ideo non possum venire.

Et alius dicit : Uxorem duxi.

1. — « Per hos, » inquit Lyranus, intelliguntur

« carnales et lascivi. » S. Bonaventura pariter ait : « Hæc est concupiscentia carnis, de qua Ecclesiastes, vii, 27 : *Inveni amariorem morte mulierem, « quæ loquens venatorum est*: dicitur uxor, propter « vehementem libidinis adhesionem. » Enim vero nequaquam per hæc verba status damnatur conjugalis, sed ut Lucas Brugenis optime advertit : « No- « tantur, qui in voluptate carnis immersi, uxoris « usum cœlesti præferunt beatitudini; uxoris « malunt placere quam Deo. » Idem quoque laudatissimus Auctor hac eadem occasione egregiam quandam reflexionem in medium adducit, nimirum, quod in hoc Evangelio non nominatur omnes illi, qui ab æterna gloria certo sunt excludendi; siquidem nulla fit de adulteris, rapacibus, blasphematoribus, aliisque similibus specifica mentio, sed nominantur, « illi soli, qui humanis negotiis, ex « suo genere licitis, ita se implicant, ut ab adæduo « cœlesti convivio revocentur, ita suo vite generi « se totos addicunt et captivos tradunt, ut de cœles- « tibus, in que tanquam finem respiciere oportet, « non sint solliciti; » nimirum solus condemnatur affectus immoderatus, quo homo rebus hise temporalibus quantumvis alias licitis et honestis adhaerescit, hic enim applicationem et cogitationem ad bona spiritalia et æterna totaliter impedit : *Qui habent uxores, inquit Apostolus, 1 Cor.*, vii, 29, *tanquam non habentes sint, et quæ emunt tanquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, præterit enim figura hujus mundi; » res « temporalis in usu, æterni in desiderio sit, » inquit Gregorius, *Hom. xxxvi in hoc Evangelium.**

2. — Cajetanus eandem habet ponderationem dum ait : « Collige, prudens Lector, nullum istorum « trium vacasse malo operi ex genere, sed omnes « et singulos præposuisse sua, scilicet villam, juga « boum, uxorem, convivio cœlesti. »

3. — Jansenius hoc loco dubium movet, dicens : Ex quo matrimonium ab ipsamet divina providentia ad genus humanum propagandum insitutum sit, valde mirandum est, quomodo idem Deus illud ingressui in regnum cœlorum obstaculum esse dicere possit, maxime sub lege nova, in qua idem matrimonium Sacramentum est, conferens gratiam? Mox tamen hæc illius reddit rationem : « Quoniam multi per hoc non prolis fecunditatem, « sed desideria expetunt carnis, idcirco inquit Gre- « gorius, per rem justam non incongrue significari « potest res injusta. »

4. — Didacus Stella ex his verbis humanam detestatur malitiam, utpote que medicinam in venenum convertit : « Quid dicemus, » inquit, « de malitia « humana, quæ eo processit, ut omnia illa, quæ in « ejus salutis medium et auxilium concessa sunt, « in causas condemnationis suæ converterit? » Etenim si nonneminem exhortari voluerit, inquit idem Auctor, ut salutis suæ attendat, et ad bene

sibi de aeternitatis beate securitate sibi consulendum, in timore Dei vivat, ut ad cenam nuptiarum Agni se preparat, ut Sacramento frequenter, mox se, quia uxorem duxit id facere non posse respondebit : « O malum magnum, quod matrimonium, quod institutum fuit ad cultum Dei, malitia humana mille incommodis in ejus offensionem converterit saepenumero : uxor, quae remedium est multorum incommodorum, alia quamplurima sevitia sua, sumptibus, insanis, et cultibus causet : verum ad hoc proficiet mariti prudentia, ut corrigat. »

Et ideo non possum venire.

5. — Ponderat hoc loco Jansenius, alios duos invitanti se, respondisse : *Rogo te, habe me excusatum*, hunc vero aperte et sine ulla verecundia dixisse : « *Non possum venire*, per quem accipiuntur, qui voluptati carnis operam dant, » per hunc etenim, qui uxorem duxerat, ii, qui voluptatibus carnalibus immersi vivunt, significantur, qui proinde suam allegabat impossibilitatem. « Ut intelligamus, nihil ita obruere animum, ut lascivia carnis, quae fastidium, imo oblivionem parit rerum divinae rum. » Majorem vero terrorem mihi incutit Cajetani super haec verba : *Uxorem duxi*, expositio dicens : « Iste carnalibus delectationibus, licitis tamen et honestis, subjectus, non rogat, sed impotentiam veniendi pro ratione offert, quia animus carnalibus delectationibus deditus, tam est a ratione alienus, ut non roget rationem sui haberi, omnino elongatur a spiritualibus, hoc enim sonat : *Et ideo non possum venire*; » Unde sic arguo : Quod si voluptas carnalis, per viam matrimonii licita, sed cum excessu quodam et superfluitate tantum usurpata, ad cenam caelestem aditum prohibet, quanto igitur majus obstaculum delectatio carnalis illicita et divina lege prohibita censenda erit? Etenim luxuriosus effrenatis amoribus suis adeo fortiter adstringitur et illaqueatur, ut omnem salutis suae spem sibi metipsi detruncet : *Non possum*; alii quidem honeste se excusarunt, non tamen impossibilitatem allegarunt, nec mirum, quia veridicus Spiritus Sancti calamus de homine carnali scribit : *Hoc autem scilicet, intelligentes, quod omnis fornicator aut inmundus non habet hereditatem in regno Christi.*

6. — Idemmet Deus, qui hanc caelestis gloriae cenam preparavit, carnales homines a Spiritu Sancto penitus deserendos esse, expresse profertur : *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*, quam veritatem utique tyrannus ille bene agnovit, qui S. Luciam martyrio affecit, qui proinde ad eam dixit : *Subebo te ad lapnari duci, ut te Spiritus Sanctus deserat.* In vita S. Francisci Salesii refertur, quod is a Clemente VIII Pontifice Maximo, qui eum exilium Dei servum esse sciebat, moni-

tus, cum evidenti vite periculo se Genevam, tam haereses Calvinianae sentinam, in habitu personato receperit, ut famosum illum haeresiarum Began, ad vere fidei agnitionem et Ecclesiae sanctae regimen revocaret, qui licet ab eodem viro sancto de errore suo penitus fuisset convictus, adeo ut veritatem Religionis Catholicae clare agnosceret, nihilominus sibi ad eandem relicto errore reverti, impossibile esse dixit; cumque ab hoc Dei servo, qui pro ejus ad orthodoxam fidem transitu pontem aureum straverat, causam hujus impossibilitatis edicere rogatus fuisset, is confestim speciosissimam quamdam juvenulam coram sancto Praesule accessit, eamque unicam impossibilitatis respicientiae suae causam esse fassus fuit; nec mirum, quia « ubi aperit quis luxuriari, » inquit S. Ambrosius, « incipit deviare a vera fide : *Sedit populus manducare et bibere, et fieri sibi Deos poposcit.* »

7. — Hugo Cardinalis ait : « Excusatio istius refertur ad concupiscentiam carnis, iste etiam non rogat excusari, quia solum peccatum carnis non palliatur in confessione. » Idipsum quoque S. Bonaventura ante Hugonem his verbis scripserat, dum ait : « Nec addit, *habe me excusatum*, quia solum peccatum carnis est, quod minime palliat » se sub specie virtutis, et minime excusatur. »

8. — Idem quoque sanctus et Seraphicus Doctor, illum vere mentitum fuisse ostendit, dicens : Quia « talis, etsi sit concupiscentiae servus, potest facere, quo facto habeat gratiam, per quam habet posse domandi concupiscentiam. Unde ad Rom., vii, 24 : *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* et respondens continuo : *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* » Haec quoque ad Eucharisticam Christi cenam invitatio ab eodem acceptata, ad diminuendum in eo concupiscentiae fontem sufficere potuisset, quia ibi accepisset *Frumentum electorum, et vinum germinans virginis.* Sic enim S. Augustinus, qui triginta trium annorum spatio huic carnalitati suae luto ad fauces usque immersus fuerat, purissimum S. Ambrosii vitam admiratus, sciensque quod in virtute hujus mensae, Angelorum puritatem adaequaret, post suam conversionem et ipse hujus ejusdem cenae Eucharisticae commensalis factus, deinceps ad decrepitem usque etatem, puritatem et innocentiam suam baptismalem conservavit. S. Hieronymus de hac mystica cena ita scribit : *Calore Spiritus Sancti exsiccant fontes libidinum*; hic etenim est ignis ille, qui panem hunc coquit caelestem. Unde S. Ambrosius ait : « In carne Christi, quae nostram aeternam refrigeravit cupiditatem, quae compevit insolentiam vitiorum, quae extinxit ignes libidinum. » Et quidem ad hunc ignem in juvenibus extinguendum, in quibus concupiscentiae ardor, ratione annorum, aliorumque incentivorum, vehementior existit, remedium istud vel maxime est necessa-

rium. Unde ubi Vulgata nostra legit : *Panem Angelorum manducavit homo*, ex Hebraeo legitur : *Panem juvenum*; quam eisdem singularem communionis frequentatae virtutem eradicandi *obscurem anorem*, S. Gregorius specialiter agnovit.

Additiones.

a. — *Et alius dixit : Uxorem duxi, et ideo non possum venire.* Erant primus et secundus adhuc nonnihil urbani; rogabant enim ut haberentur excusati; ast hic tertius non rogat ut excusatus habeatur, sed absolute respondet : *Non possum venire.* Quid aliud causae subesse poterit nisi quam D. Gregorius, *Hom. xxxvi*, insinuat : « Quid per « uxorem, » inquit, « nisi voluptas carnis accipitur? » Cum ergo homo esset deditus luxuriae ac carnis voluptati, necesse habere modum, sed plane in carnis voluptate absorptus, ita rustice nec non inurbane respondit. Nec mirum! vitium enim carnis, intellectum, mentem et animam nostram ita absorbet, ut illum de nulla re alia quam voluptate et libidine cogitare permittat. Didacus Stella, in *Luc.*, verba illa Salvatoris de filio prodigo dicta ponderans, scilicet : *Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose*, eadem in sensu morali aptissime explicat, dicens : Omnia bona dissipavit in luxuria, quod quidem vitium consumit omnia bona gratiae et naturae, quia naturales vires corporis enervat, rationem turbat et ingenium hebetat, pecunia, honore, bonis temporalibus, et quod plus est, seipso spoliat. Ideo Salomon ait : *Qui nutrit scortum, perdit substantiam.* Prov., xxx, 3. Homo enim lascivus tanta tenacitate et vehementia objecto amalo adhaerescit, ut nihil cogitet quam hoc, non operatur, nisi ut illi per omnia placeat, omnia ejus consilia, omnes labores, sudores et actiones eo duntaxat diriguntur ut objecti amati affectum lucrari possit et ad nihil aliud.

b. — Invitabatur hic ad panem sanctum corporis et sanguinis Christi, et ideo recte respondit : *Non possum venire.* Quare non potest? Nonne matrimonium licite sunt voluptates? Licite quidem sunt et si dignam Eucharistiam non impediunt, obstant tamen ne illa animi puritate sumatur, quae Angelos deest. Unde ait : *Non possum venire*, id est, non possum sumere, non suscipere panem Eucharisticum. Honor enim et mandata corporis Christi debita id requirit. In ultima Cena, Christus Petro ait : *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus lotus.* Quod si lotionem hanc pedum requirebat, quanto magis illam requiret in conscientis fidelium, qui ad hoc Sacramentum, in quo ipse, Agnus immaculatus, pro peccatis abolendis sacrificatus, sunt accessori. Advertant etiam hic Sacerdotes quanta eos deceat continentia et puritas. S. Brigitte Christus de malis Sacerdotibus verba sequentia revelavit : « Corpus meum amarius cru-

« ciscunt quam Judaei. Ecce amici mei quos elegi, « et sic dilexi quomodo mihi rependant. » Et alio in loco : « Pungunt me quasi acuto ferro, quod « intrat per viscera, quando Sacerdos accedit ad « altare et cogitat se peccasse, et penitet, habens « tamen firmam voluntatem peccandi iterum per « acto officio, cogitando secum : Bene penitet qui- « dem de peccato, sed non relinquit illam a me, « cum qua peccavi ita, quod non amplius faciam. « Isti quasi ferro acutissimo me pungunt. »

VERSUS 21.

Et reversus servus nuntiavit haec Domino suo; tunc iratus Paterfamilias dixit servo suo : Eri cito in plateas et vicus civitatis, et pauperes, ac debiles, et caecos, et claudos, introduce huc.

Et reversus servus nuntiavit haec Domino suo.

1. — Hugo Cardinalis per hunc servum in sensu morali Praedicatorum Evangelicorum intelligit : « Post « invitationem, id est, praedicationem, debet reverti « ad Dominum per gratiarum actionem; et ad se, « per sui considerationem. » Quomodo vero modo id exequendum sit, his verbis declarat : « Debet « reverti ad Deum, ut ei, non sibi attribuat fructum « praedicationis, ad se vero debet reverti, ne de « fructu suae praedicationis superbiat. »

Tunc iratus Paterfamilias.

2. — « Id est, Christus, » inquit Dionysius Carthusianus, « per tantam hominum ingratitude- « nem; » demum vero declarat, quod ita non sit passio, quae Christo praedominari possit « secundum « suam Divinitatem, quantum ad passionum affec- « tus, sed quantum ad similitudinem operis. Porro « ira per zelum, quae est appetitus vindictae secun- « dum rationis declamen, fuit in Christo secundum « suam humanitatem. » Cajetanus per hanc Patrisfamilias iram divinae justitiae effectas intelligendos esse dicit : « Ira Dei punitio est justa; » vel etiam, ut Albertus Magnus advertit : « In hoc iratus dicitur « Deus, quia ad modum irati et provocati facit, « repellendo vocatos ad cenam. Inscitit de pecca- « torum ingratitude et de laboris servorum suo- « rum frustratione. » Lucas Brugensis motivum hujus irati Patrisfamilias fuisse scribit : « Quod sua « cena despiceretur, et posthaberet rebus tam « levibus; nihil aequae ad iracundiam provocat Deum « ut contemptus beneficiorum, quae ultro nobis « offert. » Eodem tempore, quo populus Dei electus, cibo a Deo pascebat ecclesiae : *Panem Angelorum manducavit homo*, idem mox carnes manducare desiderabat; quae eisdem Deus iratus isdem dedit, sed caro nimis pretio carnis hoc ferculum illis constitit, siquidem divina vindictae gladium in eosdem protinus exeruit : *Adhuc inesa eorum eran-*

in ore ipsorum, et ira Dei ascendit super eos. *Psal.*
LXXVII, 31.

Eri cito.

3. — Dionysius Carthusianus ait: « Quia periculum est in mora, et sine dilatione providendum est animarum salutis; quo verbo redarguntur « Prædicatores et Prælati ignavi, et tardi, qui « facili occasione prædicationem omittunt, aut differtunt. » S. Bonaventura dicit: « Exitus iste ad « exercitium prædicationis, secundum illud: *Exitus qui seminat seminare semen suum.* » Ubi de salute animæ agitur, cunctandum non est, hoc enim est momentum unde dependet æternitas; ideoque opus est presentaneis uti occasioneibus et opportunitatibus, et quando anima ad Dei lumina et inspirationes recipienda disposita est, nequaquam occasio illa negligenda erit.

4. — Albertus Magnus ait: « Exi ab intimo tue « contemplationis ad ea, quæ sunt circa proximum « exterioris actionis. »

5. — Didacus Stella, hoc loco, summam Dei nostri nos tam humaniter invitantis admiratur bonitatem: « Quia non quomodocumque eos vocat, sed cito, et « sine ulla mora; nunquam Deus piger est, ut « nobis benefaciat, sed diligentissimus valdeque « solitus, ut nos vocet, gratiamque suam concedat. »

In plateas.

6. — S. Ambrosius, in *Luc.*, ait: « Misit ad plateas, quia misit ad peccatores, ut de latioribus « viis ad angustam viam venirent, quæ ducit ad « vitam. » Hugo Cardinalis ait: « Id est, ad illos, « qui sunt in via lata et spatiosa, quæ ducit ad mortem. » Deus nulla premittit majori sollicitudine, quam ut peccatores penitentes ad mensam gloria sue considerare faciat; et hinc est, quod Dei Filius ad eos convertendos se recipiens, ad nuptias se abire, lautisque epulis se reficiendum esse credebatur; unde in conversione Zachari, ab eodem fuit invitatus ad prandium; in conversione Magdalene, Pharisæi Simonis convivio accumbat. S. Matthæus conversus: *Fecit convivium magnum.* Ideo pariter de ipso dicebatur: *Cum publicanis et peccatoribus manducavit.*

7. — Dionysius Carthusianus: « Per plateas « quoque significantur multitudines hominum majores; vel notatur, qui in prosperis quasi in latitudine erant. »

Et vicos.

8. — Glossa ait: « Mittit ad vicos, dum illos vocat, « quos temporalium rerum coarctat inopia. » Hugo Cardinalis eamdem expositionem adducens, exemplificando subjungit: « Per eos, qui vocantur de « vicis, moraliter intelliguntur illi, qui penuria « necessariorum arelati, intrant claustrum, et ita « ad Deum convertuntur. » Albertus Magnus ratio-

nem reddit, cur illi, qui in angustia bonorum temporalium sunt constituti, de via stricta vocari dicantur: « Quia vicus est via stricta inter domos, et « sunt, qui in angustia sunt salutis, et expeditentem « se nullam habent, sicut quidam ex natura indagatione immortalem animam esse scientes, sed « nescientes, quia justitia salvaretur anima, et ideo « in arcto erant positi. »

9. — Dionysius Carthusianus ait: « Per vicos, « multitudines minores, quia non multis tantum, « sed et paucis est prædicandum; » qui idem exsticus Doctor aliam quandam expositionem subjungit, dum per vicos, intelligit, « qui in adversitatibus « premebantur; per civitatem hoc loco significatur « synagoga, quæ fuit aliquando civitas Dei, sicut « nunc est Ecclesia. »

10. — Voluit quoque Deus nobis insinuare, quod, dum de nobis ad regni sui, per hanc cœnam præfigurati, possessionem et fructuonem, invitandis agitur, nullum habeat sive ad tempus, sive ad locum, sive ad personarum conditionem vel professionem, respectum, sed unanquamque admittat, tametsi ad ipsum ex plateis, viculis aut sepibus veniat, imo tametsi sub tardam noctem accedat: nullus enim ab inde exclusus erit, nisi qui invitationem ad convivium spreverit et renerit. Unde S. Ambrosius ait: « Invitat pauperes, debiles, cæcos, « quo ostendit nobis, vel quod nullum debilitas « corporis exclusit a regno. »

Et pauperes.

11. — S. Gregorius quenam convivantium genera ad hanc cœnam Regis gloriæ admissa, imo quasita fuerint considerat, dum ait: « Peccatores « superbi respuunt, humiles eliguntur; hos itaque « que elegit Deus, quos despicit mundus, quia « plerumque ipsa despectio hominem revocat ad « semetipsum, et tanto celerius vocem Dei aliquid « adiunt, quanto in hoc mundo non habent ubi « delectentur. » S. Ambrosius quoque dicit: « Quod « rarius delinquit, cui desit illecebra peccandi. » Lyranus Principes synagoga, Scribas, Pharisæos, et alios populi primores, ob duritiam et infidelitatem suam ab hac cœna repudiatos fuisse dicit: « Pauperes autem et simplices, et publicani illius « populi sunt vocati, ut patet in Apostolis. »

12. — S. Augustinus, *Ser. xxxiv de ver. Dom.* ait: « Non venerunt divites sani, quasi bene ambulantes, et acute cernentes, multum de se presumes, et ideo desperatores quanto superiores, « veniant mendici, quia ille invitat, qui propter « nos pauper factus est, cum dives esset, ut illius « paupertate mendici ditarentur. »

13. — Advertendum porro est quod per hoc verbum, *pauperes*, non excludantur divites illi, qui affectu et corde ab his terrenis bonis alieni vivunt. Unde Albertus Magnus ait: « Quem enim divites in

« villis et hobis contemniunt, oportet ut pauperes « vocet; sunt autem pauperes qui, quantumlibet « divites sint, tamen se in presenti mendicose « repulant, nisi æterna bona adipiscantur. »

14. — S. Bonaventura ait: « Ad litteram pauperes admittuntur ad regnum Colorum. *1 Cor., 1, 26: Videte vocationem vestram, fratres, quia non « multi sapientes secundum carnem, non multi nobis « les sed que stulti sunt mundi, elegit Deus, ut condudat fortia, et ignobilia mundi et contemptibilia « elegit; » idem quoque ex mente S. Augustini per pauperes illos intelligendos esse subjungit, qui tales sunt per virtutem: « Ut illos intelligamus pauperes, « qui non confidunt de nimia opulentia, de quibus « in Proverbiis, xiii, 7, dicitur: *Est quasi pauper « cum in multis divitiis sit.* »*

15. — Valde profecto peregrinum esse videtur, quod convivii illius, cui sublimiores cœli Dominationes et Potestates inserviunt, commensales et convivæ futuri sint pauperes fatentes et miserabiles, quorum vel solus aspectus nauseam provocare possit; et tamen verissimum est, quod *esurientes replent bonis, fastidiosos divites dimittens inanes. Edent pauperes et saturabuntur.* Et Hugo Cardinalis ait: « Quia non comedent cum spiritualiter, nisi « pauperes contemtores divitiarum, » in thesauros Dei, sive ad mensam illam æternalibus deliciis redundantem, illi soli admittentur, qui in hac presenti vita præ nimia fame fuerint extenuati, humiles et contempti habiti. Lyranus ait: « Per pauperes intelliguntur vere humiles, qui sunt pauperes « spiritu, » ut exponit Augustinus: « *Beati pauperes « spiritu, id est, non habentes instantem spiritum.* » S. Gregorius tam illos, qui invitentem ad cœnam repudiarent, quam alios, qui ad cœnam admissi fuere, peccatores fuisse notat, cum hac tamen differentia: « Peccatores superbi respuunt, ut pauperes humiles eligantur. »

Debiles.

16. — « Id est, » inquit Lyranus, « nihil sibi virtutis attribuentes, » quod ipsum S. Bonaventura aliis verbis expressit, dum illos debiles dicit, « qui « non confidunt de sua virtute. »

17. — Albertus Magnus per hos debiles et infirmos eos interpretatur, qui omnem animi sui vigorem divino servitio consecrant: « Isti sunt, qui ad « terrenos labores vires non habent, sed ad spiritualia vires exhibent et impendunt. » *Ps. LVIII, 10: Fortitudinem meam ad te custodiam.* Et S. Augustinus ait: « Veniant debiles, quia non est opus « sanis medico, sed male habentibus. »

Et cæcos.

18. — « Per cæcos, » inquit Lyranus, « visum sibi « ab illicitis reprimens, » S. Bonaventura similiter in *Serm. 1* in hanc Dominicam, per cæcos intelligit

« illos, qui oculos suos refrænaverunt, ne vanitatem mundi videndo, concupiscerent. » Albertus Magnus verba illa Palmiste, *CXVII, 37*, adducit dicens: « *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* » cæci sunt, ea, quæ fulgent in mundo, non videntes. »

19. — S. Bonaventura super Lucam ait illos intelligi, « cæcos, qui non confidunt de sua scientia. »

20. — S. Augustinus ait: « Veniant cæci, qui « dicant: *Illumina oculos meos ne unquam obortamiam in morte.* »

21. — Hugo Cardinalis cæcos illos hoc modo exponit: « Id est, simplices et idiotas, qui lumen ingenii non habent, vel qui se reputant nihil « scire. »

Claudos.

22. — Lyranus per *claudos* intelligit, « defectus « proprios considerantes. »

23. — Hugo Cardinalis dicit: « Qui bona sciunt, « sed mala faciunt, vel qui simul bona et mala « faciunt. » S. Augustinus modum explicat, quo hi claudi se ad hunc mensæ accumbendum adaptant: « Veniant claudi, » inquit, « qui ei dicant: *Componere gressus meos in semitis tuis.* »

24. — S. Bonaventura illos intelligit *claudos*, « qui non confidunt de sua rectitudine. »

Introduc huc.

25. — « Id est, » inquit Dionysius Carthusianus, « ad regnum cœlestis perducere stude, prædicando, « orando, exemplariterque vivendo. »

26. — Considerari etiam hoc loco potest, quod divites et potentes, propria culpa ab hac cœna exclusi sint, in eorumque locum pauperes, claudi et cæci subintroducti; sicut tertia pars stellarum Cœli propter superbiam suam precipitata fuit in abyssum, et vilissimum hujus nostræ naturæ lutum ad Thronorum, Virtutum, Potestatum, Dominationum, Principatum, Cherubinorum, Seraphinorumque thronum fuit assumptum.

27. — Lucas Brugenensis ait: « Primoribus Judæorum ejicientibus Evangelium et contemnentibus « sibi prædicatum regnum Colorum, oblatum est « illud pebeis et vulgaribus, idiotis, indoctis, contemptis, adeoque infamibus publicanis et peccatoribus; » vel illis, ut Titus Bostrensis ait: « Qui « ex Judaica multitudine habebantur infirmiores, « vilibus nimirum piscatoribus et idiotis. »

28. — Quod si fortasse non nemo querat, quo modo hi claudi, cæci et infirmi ad hunc convivium accumbendum sese capaces reddiderint et dignos? Huc S. Ambrosius respondet: « Qui vocantur ad « cœnam, prius vocando sanantur; si claudus fuit, « gradiondi facultatem, ut veniret, accepit; si hunc mine oculo rum privatus domum utique Domini, « nisi refulgente luce, intrare non poterat. » Euse-

bis Emissenus quoque, *Hom. in hac Dom.*, considerat, eos, qui antea pauperes fuerant, postquam tanquam commensales huic cenæ accubissent, divites factos esse et locupletes : « Invitati ad « convivium Christi, divites et fortes facti sunt et « interius illuminati jam in via non errant; sed « recto tramite graduntur. »

29. — Didacus Stella Dei nostri admiratur benignitatem, utpote qui omnes in Cæli tabernacula recipit, siquæ regni participos efficit : « Neminem « despiciit, nulli claudit januam suæ misericordiæ; « non contemnit Dominus Æthiopem, aut Iudum « in Mexicum usque delatum, nemoque est, quan- « tumvis miser et abjectus, qui illa pietatis viscera « operata non inveniat; » etenim tametsi eorum, qui ab ipso intimant ad cenam invitationem rejecerant et contempserant, ingratitudinem probe satis animadvertisset, attamen non destitit, quin alios pari pietate ad eandem invitaret : « Minime « defatigatus priorum ingratitudine, posterioribus « benefacere non desistit, non exhaustur divina « misericordia tam cito ut perfidia et ingratitudo « aliquorum, beneficia Dei in alios conferenda im- « pediat. »

Additiones.

a. — *Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo : Eri cito in plateis, etc.* Pervestigant interpretes quinam fuerint illi, qui primo invitati fuerant, et inurbane regalis convivii honorem respuerunt. Cyrillus, in *Cæna*, putat fuisse Judæorum præsidēs et primates. Satis enim est verisimile, virum principem et prædilectum, primates et præsidēs ad lautum epulum invitasse. Sed quid est quod cum magnifici convivii delicias et honores refusassent magnates, non alios urbis proceres, sed pauperes ac debiles, et cæcos, et claudos, in illorum locum suffecerit. Annon alii supererant e prima nobilitate, quos denuo invitaret? Forte non omnes nobilitate præstantes ea inurbanitate squallerent. Saltem potest advocare quospiam ex honestis civibus, quos convivii sui honore sublimaret. *Pauperes ac debiles duntaxat invitat? O sordidos viri principis convivas!* Belle S. Gregorius, *Hom. xxxvi in Evang.*, naturæ humanæ fastum hinc opportune perstringit, sic fatus : « Quia ergo venire superbi renouunt, « pauperes eliguntur. *Deus enim superbis resistit* « eosque detestatur. Superbia est signum reprobationis e regno cælorum hac cenâ adumbrato. »

Cum sanctissima et præcelsa Dei Mater a prædicto Filio suo destinata esset ad instruendos fideles in nova lege Evangelica, quamvis sacri Evangelistæ eam nonnisi septem in toto vitæ suæ decursu locutam fuisse commemorent; nihilominus vix in utero suo virginali Verbum æternum conceperat, cum in cantico suo specialiter in superbis detestationem prorupit, dicens : *Fecit potentiam in brachio suo; dispersit superbos.* Voluit, videlicet, nobis notum

esse quod Deus sua, ut ita loquar, extenderit brachia ad disperdendos superbos; quo modo loquendi intendit simul exprimere infinitam aversionem et odium, quo Deus persequitur superbiam. *Deposuit potentes de sede;* nobilissimos nimirum spiritus, Angelos, Archangelos, Thronos, Principatus, Dominationes, Potestates, Virtutes, Cherubim, Seraphim; omnes quotquot in superbiam elati fuere deposuit et extrusit e sublimibus et cælestibus illis sedibus, in imum inferni barathrum, et ad illas e contra exaltavit humiles, id est, nos mortales.

b. — Cum iratus Deus ostenditur, jam putabit aliquis convivium dissolvendum, imo mensas ipsas evertendas, obserandas fores, ne ulli pateat locus roganti. Sic facere solent homines irati. Nesciunt iracundi homines moderationem servare, sed ubi irascuntur in aliquem, prorsus inaccessibiles manent. Non sic Deus irascitur, quin potius inter iras non obliviscitur benefacere.

c. — Ait Dominus servo : *Eri cito per vias et plateas;* non mandat vocari homines domi absconditos, sed in plateis ac vicis commorantes. Misit enim ad plateas, quia misit ad peccatores, ut de latioribus vicis ad angustam viam venirent, quæ ducit ad vitam. Latior via est hujus sæculi, de qua vocavit peccatores ad hoc sacramentum, quod vere ducit ad vitam, dum illud nobis confert indulgentiam et propitiationem Dei. Misericorditer ergo invitat peccatores Deus ad hanc viam angustiorum, et se tot eximant periculis in dulcedine legis ejus securi delectentur. Dei enim servitium et legis ejus, quæ amor est, observantia, ingentem affert lætitiâ, auxilium et consolationem ad portandum jugum Evangelicum.

VERSUS 22.

Et ait servus : Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est.

1. — Quasi diceret, » inquit Glossa : « Multos « tales ex Judæis ad cenam tuam collegimus, sed « isti locum convivii tui non implent, superest « locus, ubi gentium numeritas suscipiatur. » Major etenim populi Hebræi pars, ob quem specialiter cenâ hæc preparata et instituta fuerat, se excusavit, et a Christi sequela se subduxit, ac proinde opus erat, ut ad restaurandas Angelorum ruinas, populus quoque gentilis invitaretur, et hoc sine præceptum hoc a Domino datum fuerat.

2. — Lucas Brugensis servi hujus, in congreganda tanta, quæ poterat gente, sollicitudinem observat, qua Domini sui, quem ad habendos in cenâ sua multos commensales avidissimum esse sciebat, imperio satisfacere satagebat : « Neminem « quantumvis abjectum, quæ ejus humanitas est, « sua opera indignum habentis. »

VERSUS 23.

Et ait Dominus servo : Eri in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea.

1. — « *In vias et sepes,* id est, extra Judæam, » inquit Lyranus, « discurrendo ad populum gentium, sicut fecerunt Apostoli. » Jansenius per illos, qui foris extra civitatem, per vias et sepes congregati fuerunt, Gentiles denotari : « Ad quos sine lege « Dei viventes vitam plane incompositam, et in « viarum varietate errantes, post Judæorum voca- « tionem missi sunt Apostoli. »

2. — Albertus Magnus ait : « *Vias* autem sunt hic « vocatæ omnis modus vivendi, quo quilibet sine « lege aliqua vixit pro libitu suæ voluntatis. » Et quidem in hæc vias Doctor gentium egressus est, qui ad Corinthios, I *Epist.*, ix, 21, ita scribit : *His qui sine lege erant, etc.*

3. — S. Ambrosius dicit : « Per illos, qui vocan- « tur de viis, significatur illi, qui licet adhuc sint « extra viam quæ ducit ad vitam, tamen quodam « modo in viam se præparant, nam prope viam « est, qui habet voluntatem benefaciendi. »

4. — Glossa ita explicat : « Mittit ad vias, cum « illos vocat, qui nulli in bona voluntatis tramite « constituti sunt, nullis cupiditatibus temporalium « occupati. »

5. — Hugo Cardinalis optime considerat, quod prius invitavit illos, qui ibant per vias et plateas : *In plateis et vicis civitatis,* postea vero miserit invitatores quoque ad illos, qui in viis publicis et inter sepes morabantur, ut exinde denotaret duo genera hominum, civium videlicet et rusticorum : « Ut per « illos, qui vocantur de vicis et plateis intelligantur « Judæi, tanquam cives, id est, legem ac Prophetas, « ac eloquia Domini habentes; per eos, qui de viis « et sepiibus, intelligantur Gentiles, quasi inculti et « agrestes, id est, legem et Prophetas, et eloquia « Domini ignorantes. »

Et sepes.

6. — Glossa ita scribit : « Mittit ad sepes, cum « eos vocat qui culta ab incultis secesserunt, et « incursum arcent bestiarum, id est, bona a malis « distinguunt, et munimenta fidei adversus diaboli « testamenta obtinent. »

7. — S. Bonaventura per has vias et sepes, quæ foris extra civitatem consistunt, peccatores interpretatur : « Per vias et sepes, quæ sunt extra « urbem, intelliguntur peccatores qui sunt extra « Ecclesie unitatem. »

8. — Albertus Magnus per hæc sepes, sectas intelligit antiquorum philosophorum : « Sepes au- « tem sunt modi vivendi, legibus et statutis quasi « quibusdam sepiibus obfirmati, sicut antiquitus « quidam vivebant in legibus Pythagoræ, quidam « Solonis, etc. »

9. — Jansenius per hos, ultimo loco vocatos, antipodas nationesque magis barbaras et remotas vult posse intelligi : « Intelligendi quilibet obscuro « populi in extremis orbis angulis commorantes, « ad quos deinde Prædicatorum ordo extrusus est, « et in finem usque sæculi extrudetur, quousque « impleatur cæclorum numerus. » Pro cuius meliori evidentiâ advertendum est, quod hi non tam invitentur, quam coguntur : *Compelle intrare,* quia priusquam religio Christiana in multas novi mundi partes introduci posset, easdem per exercituum armatos, Principibus Christianis subjungere necessum fuit.

Et compelle intrare.

10. — Dionysius Carthusianus monet, non esse absolute intelligendum, quod Deus homini violentiam inferat, siquidem de homine certum est quod *reliquit illam in manu constiti sui,* « ita quod ait : « *Compelle intrare,* non intelligitur de coactione « absoluta, atque omnimoda, quia sic liberum « arbitrium cogi non potest, nec Deus vult habere « coacta obsequia, sed aliqua et inductiva. » Ex modo, quo Deus nonnullas animas convertit, inquit Cajetanus, videtur secundum nostrum modum judicandi, quod Deus certo quodam modo cogat, adducitque Sauli exemplum iniquus : « Considera con- « versionem Pauli, et videbis compelli intrare; « si sciremus, quibus viis Deus aliquos convertit, « videremus plures impleri, quod compellatur « intrare, non quod compellatur voluntas, sed « mutandi voluntatem talia sunt, ut compellatur « quis mutare voluntatem. » Lucas Brugensis quoque modum declarat, quo arbitrii libertatem salvat, ipsaque anima per amabilem quamdam et suavem violentiam a Deo inducitur : « Non quod aliqui « inviti adducantur, sed quod per hujusmodi exte- « riora adhibita fiat, ut ex nolentibus reddantur « volentes, gratia Christi intus cooperantes. » Didacus Stella alios quosdam modos, ab infinita illa Sapientia et pietate, quæ *vult omnes salvos fieri et ad unctionem veritatis venire,* excogitatos nobis insinuat. « *Primo,* ostendendo voluntati nostræ tan- « tum bonum ut ipsa non possit non appetere « illud. *Secundo* removendo et abscondendo omne « malum, et cum objectum voluntatis sit bonum « tantum bonum potest voluntati representare, ut « non possit non amare illud, quod videt bonum « et, isto modo, liberum hominis arbitrium subji- « tur Deo, quod compellere voluntatem non est. » S. Augustinus ait : « Abstrahantur a sepiibus, a « spinis, sed cogi nolunt; voluntate, inquit, « nostra intremus. » Idem quoque sanctus Pater bene observat, quod hic Paterfamilias non jussit, ut aliquam ad cenam frequentandam inferret violentiam, sed supposita hæc angustia, qua inter sepes et spinas anxii erant, sequebatur, quod invitati suam essent ad cenam inclinaturi volun-

latem : « Non hoc Dominus imperavit, *coge*, » inquit, « intrare; sed foris inveniatur necessitas, et nascitur inde voluntas. »

11. — Non defuere Expositores, qui hanc compulsionem de adversitatibus sunt interpretati, utpote qua saepe numero reducitur ad penitentiam : « Hoc quoque notandum, » inquit Dionysius Carthusianus, « quod Deus interdum vocat inspiratione interna, interdum predicatione externa, aliquando beneficiis, aliquando flagellis. » Quo etiam spectat celebris illa S. Gregorii sententia, dicentis : « Mala quae nos hic promunt, ad Deum ire compellant. » Glossa insuper notat, quod Paterfamilias hac ultima vice non jussit servo suo, ut invitaret, sed dixerit : *Compelle intrare* : « Qui enim hujus mundi adversitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque a praesentis vitae desideris corriguntur, illi non nisi compulsi intrant. » Ejusdem quoque sententiae Hugo Cardinalis fuit, dum ait : « Dominus quosdam compellit, quos scilicet adversitate vel infirmitate, vel paupertate, vel tentatione ad penitentiam vocat; » adducitque illud S. Augustini dictum : « Felix necessitas, quae nos ad meliorem compellit; » Deus etenim interdum nostris se opponit consiliis et conatibus, vel, ut spem conceptam, aut longae alicujus servitutis merita amittamus, effici, ne desperemus in hac vita; diversa nobis in viam, qua tendimus impedimenta objicit, ne ad concupitum pertingere valeamus carnalem delectationem; vel etiam in penam illius incurabili nos infirmitate punit, *Osc.*, II, 6 : *Scipiam viam tuam spiritus*, ut a malis viis nostris redeant et respicientes ad hanc aeternae beatitudinis coenam aditum habere valeamus, *Psal.* LXXXII, 17 : *Imple faciem eorum ignominia, et quaerent nomen tuum, Domine.*

12. — Adhaec S. Augustinus, *Serm.* CCIV, observat, quod Paterfamilias quoad primos invitatos servis suis jussit : *Introduce huc*, non vero item quoad ultimos, sed circa hos praecipit, dicens : *Compelle intrare*; « ita significata sunt Ecclesia primordia adhuc crescentis, ut essent vires etiam compellentis. »

13. — Verbum hoc, inquit Jansenius, « indicat ardens desiderium, et summam liberalitatem Domini, cupientis suas delicias quamplurimis communicare, » vult enim, ut ita dicam, vim nobis inferre ad recipiendos et acceptandos ejus favores et gratias.

14. — Idem quoque in hisce verbis denotatum esse considerat predicationis Evangelicae efficaciam : Quae effectura erat, ut Ethnici, qui belluino potius quam humano more debebant tam subito, ac in tanta multitudine ad tantam philosophiam evaherentur, ut videri possint coacti, et vis quadam illis illata, *I Cor.*, II, 4 : *Non in persuasibilitas humanae sapientiae verbis, sed in ostensione*

spiritus et virtutis. Thessal., I, 5 : *Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in virtute, et in Spiritu Sancto, et plenitudine multa.* » Motiva porro, quae illos constringebant ad credendum in Christum, seu quod idem est, ad acceptandam hanc coenam, multa erant. Idem Jansenius ex illis multis pauca quadam enumerat, dicens, id factum esse « in miraculorum operatione, in praedicationis et doctrinae assiduitate et constantia, in vitae sinceritate et integritate. » Compulsio ista, inquit Albertus Magnus, « fit virtute veritatis; » nostrae etenim fidei veritas valde evidenter apparebat. Unde Prophetico illud verificabatur oraculum, *Psal.* xci, 5 : *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, huic quoque jungebatur legis, quae annuntiabatur intemerata sanctitas, Psal.* xvii, 8 : *Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam praestans parvulis.* Valde etiam efficax ad credendum motivum erat omnium Praedicatorum Apostolicorum mutua inter se unio et concordia, exemplaritas item et heroicarum virtutum, quae in illis eminebant, specimina, et specialiter unitas dogmatum, quae omni in loco praedicebant, denique sanguinis, qui passim ab innumeris effundebatur fidelibus, ad ejusdem, quam annuntiabant, fidei veritatem testificandam.

15. — *Compelle, etc.*, id est, ut Dionysius Carthusianus explicat : « Quasi importune, et per « comminationes damnationis aeternae instiga illos, « ut convertantur, prout ait Apostolus : *Prædica « verbum opportune, etc. Argue, obsecra, increpa, « etc.* » S. Bonaventura pariter sic exponit : « *Com- « pelle comminatione aeternorum suppliciorum et « ostensione praesentium. »*

16. — Theophylactus a Glossa citatus, eos, qui ad coenam invitati erant, pauperes et egenos fuisse considerans, hoc inde elicit salutarem monitum : « Docet nos parabola haec simplicibus, pauperibus, « et debilibus potius, quam divitibus dandum : « discimus et aliud, debere nos esse alacres et « liberales ad pauperum susceptionem, atque etiam « ita nolentes cogamus eos ut participes fiant bonorum nostrorum. » Discipuli qui in Emmaus contendebant Salvatorem quem pauperem peregrinum esse existimabant, invitarent, ut se una cum ipsis manducando, reficeret : *Et coegerunt illum dicentes : Mane nobiscum, Domine.* Hujus autem hospitalitatis, eidem suavi quadam cum violentia exhibita fructus fuit, quia *cognoverunt eum.* Ubi S. Gregorius ait : « Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini ad hospitium non solum « invitandi sunt, sed etiam trahendi. »

Ut impleatur domus mea.

17. — S. Bonaventura *Serm.* II in *hac Dom.* ait : « Domus Domini implebitur, quando ruinae Angelorum implebuntur. » *Psal.* cix, 6 : *Implebit*

ruinas; citatque S. Bernardum, qui animas ad beatam hanc coenam hisce verbis invitat : « Currite, « fratres, currite, nam non solum Angeli, sed ipse « Creator Angelorum vos expectat; nondum plena « est domus, adhuc expectantur, de quibus nuptiae « impleantur. »

18. — Albertus Magnus immensam Dei nostri ad communicandum bona sua aeterna aviditatem, his verbis ponderat : « Hoc totum studium, tota « cura est istius magni Patrisfamilias, ut bonis suis « non solus perfruat, sed multi. » *Psal.* LXXV, 5 : *Replebimur in bonis domus tuae.*

Additio.

a. — *Eci in vias et sepes, et compelle intrare.* Non hoc dicit quasi vocatione minuat libertas, solus enim haereticus hoc astruet, sed hoc loquendi methodo utitur, ut parabola metaphora retineatur. Sermo enim erat ad homines tanquam belluinos et sylvestres, et ideo ait quod more belluarum compellere debebat intrare in ovile Christi, illa eorum libertate; variis tamen mediis quidem compellit Deus, maxime tamen tribulationibus, quae nos angustent et mala cogant mutare itinera.

Versus 24.

Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui invitati sunt, gustabit coenam meam.

Dico autem vobis.

1. — « Hoc est, » ait Albertus Magnus : « Ego qui « sum veritas hoc dico, unde alibi dicitur, quod « juravit. » *Ps.* xciv, 11 : *Quibus juravit in ira mea, si in requiem meam introibunt.*

Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit coenam meam.

2. — Non est hoc ita intelligendum, quasi nullus ex Judaismo futurus sit salvus, inquit Lyranus :

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XV, VERS. 1.

1. Erant appropinquantes ei Publicani et peccatores, ut audirent illum.
2. Et murmurabant Pharisei et Scribae, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.
3. Et ait ad illos parabolam istam, dicens :
4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves : et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam, quae perierat, donec inveniat eam ?
5. Et cum invenierit eam, imponit in humeros suos, gaudens.
6. Et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem, quae perierat ?